

جقین د سترانا کوردی دا

ججی جعفر

پیشی:

چ ژ شهرم، یان ژی ژ بیرکرن، یان ژ هردووکان بیت، ههتا نهو - ل دوپف زانینا من - کهس خول فی بابتهتی نه دایه و ئەف دەرگههه د فولکلوری کوردی دا فهنه کریه، لهو من پیدفی زانی فی دەرگهه بهژینم، بهلکو بکارم خزمهتهکن بگههینمه خویندهفانی هیژا.

گهلهک رهوشت و تیتال و بیروباوه، دگهل ژینا مروفی پهیدا بوینه و پهیدا دبن، هندهک دباش و هندهک د خراب، هندهک مرینه و چوینه، هندهک د ساخ و بهردهوامن، هندهک دن ژی زین و فهژینا مروفی پهیدا دکهن.

گهلهک رهوشتین باش مرینه و گهلهکین خراب ماینه و هاتینه فهژاندن و وهراکرن. ژوان رهوشتا بین کو کومه لگهها کوردی، ب ههمی تهخین خوقه پاراستی و ههتا نهفرۆکه ژی بکار دئین جقین.

بابهت:

مه‌خسه‌دا مه ب جفينا، ئەو گوتن و گوتگوتکن، يين کۆچۆک شکين، يان گوتنن خراب و بى ده‌لنگن، يين کۆخه‌لک ب سوحبه‌تفه، يان ب شه‌رفه، ديپژنه ئيک و دوو. دناف ئيل و ئەشيره‌تین بادينان دا، کۆچه‌را جهه‌کى بلند ب جفينا هه‌يه، دناف باژيرين بادينان، باژيرى ناميدي، جهه‌کى باش بقى ئەده‌تى هه‌يه، بيگۆمان هه‌ر ئەشيره‌ته‌کى گونده‌ک، يان تيره‌ک تيدا هه‌يه، کۆ ب جفينا ناف و ده‌نگى خو دناف سنۆرى ئيل و ئەشيره‌تا خودا برى.

هه‌رچه‌نده جفين ره‌وشته‌ک هيژا نينه، لى مرنا وان نه‌بويه و نينه هه‌روه‌کو ژ پيدفيتين ژينا مروفي نه، دبیت هنده‌ک جفين بمرن و نه‌مين، به‌لى گه‌له‌ک دى ژى دزين و په‌يدا دبن. مه‌خسه‌دا مه بغان گوتنا ئەو نينه، ل سهر وان جفينا باخفين، يين کۆل کولان و سه‌رين ريکا ده‌ينه گوتن - هه‌رچه‌نده کۆمکرن و لى چوون بۆ فان ژى پيدفى يه - لى مه دفيت ل سهر فى بابته باخفين، وه‌کو هۆنه‌ره‌کى سترانا كوردى.

ستران دناف خه‌لكى خودا په‌يدا بويه و بۆ خه‌لكى خو، ژ پيدفيتين ژينا مروفي په‌يدا بويه، له‌و هه‌لاشى خو ژناف خه‌لكى وه‌رگرتيه، گال گال و جفين وه‌کو (غرض) هه‌كا شعري خو كيشايه دناف هۆزانا كوردى دا، ئەفه مه‌لايى جزيرى يه، تير و كفانين خو راست ده‌ته مه‌لايى شعر دن، ئەفى دى شيخ په‌زايى تاله‌بانى يه، تهر و هسك پيگفه سوتينه، كه‌س ژبه‌ر زمانى وى بى په‌ش رزگار نه‌بويه... سترانبيژى كوردى، ل دويف پيدفيتين سترانا خو، كيم، يان زۆر، خو دوورى جفينا نه‌كويه.. ژبو خوشكرنا بابته تى ئەمى بقى په‌نگى خوارى فيدا بچينه خوار:

1 - جفين و سترانا ده‌واتان:

سترانا ده‌واتا چه‌قه‌كى هندى بيژى به‌ركه‌تى و

ده‌وله‌مه‌نده، ژ تايى سترانا كوردى، پرى ره‌وشه‌نبيرى يه، پرى ئاواز و ده‌نگين خوش خوشه، ئارمانج ژى ره‌قس و سه‌مايه، له‌وما خو خه‌ملاندیه ژ په‌يفين جوان و شرين، ئاوازي نازك و دلغه‌كه‌ر... پتر دبه‌ر خه‌ملا روخسارى خورا چوويه، گه‌له‌ك پويته ب نافه‌روكا خو نه‌كويه، مشه هونه‌رى ره‌وانبيژى بكارهينايه، وه‌كو ته‌شبهيات و خوازه و خواستن و توانج پوشى.. دگه‌ل فى چه‌ندى دا، هنده جارا ژى په‌ژن و گوتنن مه‌زنان و جفين ژى لهن كه‌فشى خو خريفه‌كرينه. جفين وه‌كو (غرضه) كا شعري بكارهينايه، به‌لى ژ هۆنه‌رى ره‌وانبيژى بى بارنه‌كويه. بكارهينانا جفينا، سترانبيژى كورد، چ ئالۆزى و شيل و بيل د سترانى دا نه‌كويه، به‌لكو په‌نگه‌لى دى جوان، ل سهر ته‌فنى خو زيده‌كويه، سترانبيژى كورد بى ترس و له‌رز جفين بكارهينايه، له‌و ديپژم فه‌جينا جفينا د سترانا كوردى دا، هه‌كه نه‌بيته پالفه‌دان و قولب و په‌وشا سترانى، نابيته كيماسى و نزم بون، بۆ سترانا كوردى، ئانكو هه‌كه سترانا كوردى، خو ژفى بابته بى بار كربايه، دا بۆشاييه‌ك، يان كيماسيه‌ك كه‌فته د سترانا كوردى دا. وه‌نه‌بيت سترانبيژى كورد، هه‌ميگافا جفين بكارهينايه، يان ژى توپزى ل كه‌ندال بيت، به‌لكو ب هۆنه‌رى و هينگى بكارهينايه، ده‌مى سترانا وى پيدفى بويه، له‌وما جفين د هه‌مى سترانا دا ناهينه ديتن، به‌لى ئەف سترانين جفين دناف دا، وه‌نه‌بيت خه‌لك نه‌بيژيت، يان شه‌رم بكن بيژن، يان ژى كيم ده‌ينه گوتن، به‌ره‌فاژى، وه‌كو هه‌مى سترانين دى، ل گه‌ريا گوڤه‌ندى، ل سهرى ديلاى ده‌ينه شاراندن و فه‌گيران، بنيره سترانا، (هه‌يهو مه‌ردى) چه‌وا بى هيرفه و ويفه گوتيه، (سه‌يى كورپى حه‌فت سانو):

هه‌يهو مه‌ردى، هه‌يهو مه‌ردى هه‌يهو مه‌ردى مالى بابى

ههيهۆ مهركو، خه دارنو دى ههيهۆ مه مالى بابى
(سهين كورئ حهفت سانو) ههيهۆ مهردئ، مالى بابى
ته سوله ب فان شولانو دى ههيهۆ مه مالى بابى (١)

دگه گوتن و سترانادا، جفين چووينه خهسيا،
دياره ئه وههفركى يه دناقبهينا بووكا و خهسيادا
پهيدا بوى، بويه نهگهرا هندئ كو پافيزنه ئيك،
بنيره سترانا (گوزهل) چهوا وهكى بارانين بهارا
جفين بارينه خهسيا:

يار گوزهل، خهسيا هه ميا گلاوسكن
گولا زهر، ل ئافا مهزن دهرياسكن
يارگوزهل بو من دارهكى بين
گولاهه، دا خهسيا پى ب حهبين (٢)

گهلهك جارا جفين، بو ئهفينى و سوحهتئ و
حهژيكرنى، د سترانا دهواتا دا هاتيه، بو نمونه
بنيره سترانا (عهيشوئ) چهوا (تول باب) بو
نهفينئ و كه رب و كينئ بكار نه هاتيه:

عهيشوكا، براهيم چهما
(تول بابا)، براهيم چهما
رؤز چوبو، حهناف نهما
حهيرانئ بهژنا تهما

هاى بهرده بهرده، تيلبازو تيبلا بهرده (٣)

گهلهك جارا، گهكه جفين بينه مروقى خوشتره ژ
هندئ كو بينه دهيك و بابا، دياره جفينين دبيزنه
دهيك و بابا پتر كار دكه نه سهه دهرونئ مروقى و
پتر مروقى دئيشين، لهو پتر مروقى ئاجز دببت، د
سترانا (ههري بازو) دا، سترانبيزئ خود تانى
بازوى دا نهگرتيه، پهژانئ وئ شهق كرية و چوويه
ويقهتر، بنيره، چهوا (يارين دهيك ته نه) بكارهينايه:

ههري بازو وهنه وهنه
تري گوندى جهندر مه نه

هه مئ ياريت دهيك ته نه (٤)

نزانم بوچى سهري كهچهلى بتنى ب رشكه، يان
رشك بوچى بويه عهيب ب كهچهلى فه، چونكى رشك
و كئچ و سپيه .. ددهمئ خودا ل هه مئ مالا و جها
هه بون، ههتا ستران و بهيت پئ هاتينه گوتن، هه
چهوا بيت، ل سهه هندئ كو گوتيه، سهري كهچهلى ب
رشكه، ريزكا (حيزبابى) دانايه برهخفه، بنيره
سترانا (كهچهلى):

ههئ كهچهله، كهچهله وهلا بابو خواه كهچهله
دارا وييرانئ هشكه وهلا بابو خواه كهچهله
دهستا وييرانئ هشكه وهلا بابو خواه كهچهله
سهري كهچهلى ب رشكه وهلا بابو خواه كهچهله
سهري حيزبابى ب رشكه وهلا بابو خواه كهچهله (٥)

٢- جفين د سترانا شهيران دا:

مه خسه دا مه ب سترانا شهرا، ئه ستران، بين
كو ب شهرا هاتينه گوتن، چ شهري نافعخوبى بن،
وهكو سترانا عه مئ گوزئ، يان ژى شهريين كوردان،
دگه بيانان بن، وهكو سترانا (شيخ محمود،
سمايلاغيئ شكاك) ..

پالهوانين سترانا شهري، گهلهك ب ئهدهب و پاقر
دگه ئيك ئاخفتينه، ههتا دگه رما شهري دا، كهسى
جفين نه داينه كهسى (٦).

ژبلى قه ب قه بانئ، چونكى د پترتريين شهرا دا قه ب
ژيك دوو خوازتينه، لئ هنده جارا ژى تهحسينه
وكهفتينه بهر جفينين ههف دوو، جفينين د سترانا
شهرا دا هاتين دژوارتر و تيزترن، ژوان جفينين د
تايين دئ، د سترانا (سمايلاغا - سمكويئ
شكاك) دا دهما سمو گازی تيلي عهيشانئ دكهت، كو
بهري خو بدهته سوارين ههئ، جفينا بكار دهينيت،
دبيزيت:

سماهيل ئاغا، ب سئ دهنگا بانئ دكئ، تيلي

عەيشانى،

كچا منى، توبى يا لەزهكى بکه، بلهزینه

چاقى تەيى راستى دىرىنه

دىرىبنى، لىهر چاقى چەيى ب عەدلىنه

تەماشە بکه، ل دەشتا (دیلەبانى)

کا ئەو سوبارىن هە، کالداری شكاكینه

یان ترکی ئوسمانینه

یان (سەى بابى) عەجەمبینه؟ (۷)

د سترانا (دەلالى بەرىيى) دا، عەدلا خان، گەلەك

تانال ئاپى خو دەت، مستى عەلىكى، ئەوژى ناچار

دبیت دىبىژتى، (دیلكى)... هەرچەندە، دناف كوردان

دا، ئەفە جقینه كا دژوار نینه، بەلى لەپەرە دژوار بویه،

چونكى ددەمەكى دا هاتیه كو ئەف پەیفه سى جار

هندى خولى هاتیه، دىبىژت:

لاوو ئاپو تو بخوهدى، دكى، خوهدى جەبىنى

كىماسيا من عەفیکه، كىماسيا من سەمەكه،

وهختا وه دىبىژت، مستى عەلىكى ژ دین و

ئیمانین خوه دەردكەفیت،

دەستى خو داقتیژە قەفزا شوور، شینگرتى

قیدخینه

دى بەردە، ئى، ئى دىلكى بەردە،

تو شەرم و فەدى ناكى، لناف مالا دەردكەفى،

تە دا و دەلنگى خوهره گرتى، ل سەرى جادا و

پیانە (۸).

د سترانا (دىران) دا، پالەوانى سترانى، یان

بىژین سترانىبىژى، جقینین دژوار گوتینه، دىبىژت:

ئىرو سەد عەفەرى و بارى كەللا، ژ مالا بابانىكى كىفرا

ئىرو برەكا سيارا ژ مالا بابانىكى ل جىبايى فەلەك،

دەركەتن قەستا دەرافى كەژۆكى كر و

ب كەرب و گەرە دىران وهى دىران

ئەى ئى ئىرو بسى دەنگا گازى دكەنە برە سيارین

مالا پزايى خیلە...

وهى ئو هەسپى من د ژن و ماكین بابى وه كونابو،

دونیا دەورە، سەد جارا دونیا دەورە،

بو مېرا، دىران، دىران

های دونیایی دەورى (۹)

هەندە جارا ژى، سترانىبىژى كورد، ئەو جقینا ل

سەر زارى پالەوانى سترانى هاتیه گوتن قەتانديه و

ب پەژن دياركریه، وهكو وان جقینین، (شیخ میرزۆ) ی

داینە (رەشىد پاشایی) یا ژ من قە ئەف جقینه گەلەكا

دژوار بویه و ل هەمى جها دەراف نەدایى بىتە گوتن،

لەو ب پەژن هاتیه گوتن، وهكو پارچە سترانا بەرى

نەق، گەلەك جارا مرۆفى كورد، هەسپى خو، یان

كەرى خو.. داپیفايه.. لقتیره ژى (شیخ میرزۆ) ژ خو

ناگریت خو داپیفت، لەو هەسپى خو داپیفتیه

(رەشىد پاشایی):

سەرايى ل من سەرايى، سەرايى ل من سەرايى،

وهزىرو، كەلا دياربەكرى كەفرى زەرە

سەعدە شوى، مېرزايى شىخا كەكى مەلو، باقى

حەسەن گەلەك هەنە

د دیوانا ئەمین پاشادا، ب سى دەنگا دكە گازى،

رەشىد پاشا،

هەسپى منى بوژ، كەيى باقى تەها - ها كرۆ، منى

قى سوبى ل تە كوشتیه دوانزده نەفەرە (۱۰)

د سترانا (بەدرخان بەگ) دا، جقینا (كۆچك باب)

دژى وهسمان پاشا هاتیه، دىبىژت:

ئى ئى مېرو، ئى ئى مېرو، ئى ئى مېرو، ئى ئى مېرو...

ملى خانى خوش مىلى خانى

بەژنا بەدرخان بەگ زرافە مینا بنا ریحانى

شەمۆین دىرشەوى کره گازى،

وهسمان پاشا (كۆچك باب)

دەستى بابى تىلى مېرى بوتنا، شېرى كوردا

بته نابیتە گریدانى

دەلو ئو.. ئو (۱۱)

پيسترين جفين د سترانا (عهقدله بهگ) دا هاتيه،
 دهما (عهقدله بهگ) پسيارن ژ (چه رگه زئ ئومهر)
 دكته، ئەفه چ گيله شوكة، دبئزيت:
عهقدله بهگ ژ مال دهر كهفت، دهر كهت دهره
كربوو قهستا مالا چه رگه زئ ئومهره
گو چه رگه ز لاوو، ئەف چ دهفه، چ زرنايه؟
چه رگه ز گو: (چما تو زناني، ده عواتا بافي من و
دايكا تهيه) (۱۲)

گه لهك جفين دچنه دهيكى، دياره ههكو شهري
 دژوار دبیت، ئەف جفينه دهينه گوتن، دسترانا
 (فهليتى قوتو) دا، عهلى يى گندى، ب جفين بهرسفا
 لاوئ شه مى ددهت و دبئزيت:
هه رنه بيژنه مامى عهلى، برا ئيسترى پيشين، شه سخانا
بازن به لهك، بشينه، باجا رپيا منه،
عهلين گندى كره گازی، گو: ئو لاوو هه رن بيژنه،
فه ليتى قوتو، ئيستر پيشين، (قه له نا دايكا وى
شه مييه) (۱۳)

۳- جفين د سترانا ئەفنين دا:

مه خسه دا مه ب سترانا ئەفنينى، ئەو سترانه
 ياكوب ئەفينا كوروك و كچه كا هاتيه گوتن هندهك
 دبئزنى، سترانا دلينى، يان سترانا دلوك، ئەف
 چقى سترانا، هندى بيژى دهوله مهنده، چونكى ب
 سروشتى خو مروفتى كورد ئەفينا داره. لهوما چيروك
 و سه رهاتيين ئەفنينى مشه دناف كوردا دا
 په دابوينه، هندهك ژفان چيروك و سه رهاتيين
 ئەفنينى بوين ستران و بهيت وهكو چيروكا، (مه مى
 قه بلان ئاغايى) ب چيروك و ب بهيت و ستران
 دهپته گوتن، چيروكا (سيفا حاجى) ب چيروك و ب
 بهيت و ستران دهپته گوتن... ياكوب بهرگوتنا
 مه دكه فست، جفين دقئ سترانى دا، نه رم تر و
 كي مترن، ژ سترانا شهرا، چونكى جفين هينگى

دهليفئا خو دبينيت ده مى كهر ب و كينى، شهري و
 ليككهفتنا.. لهوما ده مى بابى كچكى ب دلئ وئ
 نه دته شوى، دى بينين ههتا بابى وئ، يان براى وئ
 بگره ههتا دهووبه رين دهر و جيران ژى ژ جفين و
 ئاخفتن كچكى رزگار نابن، كهسى نابينيت كهسى
 نانياسيت، ته ماشايى سترانا (شاهينق) بكه، چهوا
 كچك بى دلسوتن دهافيتته بابى خو:
..... بابكى منو، كولفنى بهنى

گه لى گوندينو، دئ رابن ببه نه سه رى مه يدانى ئاگرى
به رده نئ
ئهى لئ هه كه سوت، سوت... سوت...
هه كه نه سوت، بقرئ خه ربه ندا ببه نئ
هه كه كه لاشت، كه لاشت
هه كه نه كه لاشت، ئەف جفاته هه مى
ب خيرا خو نه عه لئا بكه نئ (۱۴)

د سترانا لاوكى (ئهرمه نى) دا، ب زمانه كى رهش
 بووكى دهقى خول خه سيا خو فه كرية، دبئزيت:
بهژنا لاوكى ئهرمه نى، رهش روحانه، منى بو دلكى خو
چاندى

شهف باكى شهفى لئ دا، كاته لكاتى لئاندى
ئهو قه حبا خه سيا بى، چرا ل په نجه رى قه مراندى (۱۵)
 د گه لهك سترانا دا، هاتيه، (گدى بابى، يان
 ته رهس بابى، يان زالم بابى)، هه رچه نده ئەف گوتنه
 بو ئەفنينى هاتينه گوتن و دوورن ژ كهر ب و كينى، لئ
 هه ر جفين و دكه فنه بهر گوتنا مه، بنيره فئ پارچه
 سترانا، (هه ي زالم) ل دوماهيا هه مى پارچه كى
 گوتنا (هه ي زالمى، هه ي زالم بابى) دهپته
 دووباره كرن:
هه ي زالم، زالم...

زالمى دونيايه، هه ي هايه، ئەز بهرم و تو بهمىنى
حه وده كا گولان و روحانا، ل بالگى سه رى من بچينى
سوبه هيا ئافى ليكه، ئيفاريا ل حالئ من را بره شينى

تو ههتا سلافکا موعبهري دگهل من وهره،

دگهل برهکا زهريان و نهسمهرا دهستا لبه رهبی،

کههره می بگرن، قه می خودی نهعلا فی نهقلی

روحکا شرین ژ قابلی من بزفرینی

هه ی زالمی، هه ی زالم بابی (۱۶)

۵- جقین د حهیرانوکان دا:

حهیرانوک چقهکه ژ تایی سترانا نهفینی، ئانکو ژ

سترانا نهفینی شهپهشی یه و ژیدهرا وی سترانا

نهفینی یه، بهلی ب درژیا ده می شیوهیهکی تابهتی

وهرگریه، ههتا هاتیه نیاسین ب سترانهکا سهربهخو،

نهف سترانه شیوی پسیار و بهرسفا وهردگریه، نهف

پسیار و بهرسفه دناقبهینا کور و کچادا دهته گوتن،

یان کور ب کچکی دبیزیت، یان کچک ب کورکی.. کیم

جار، کورک، یان کچک، جقینا دبیزنه ئیک و دوو،

بهلی جقینا ددهنه وان کهسا یین کو ئاستهنگا دری یا

نهفینا وان دا دروست دکهن، یان فهسادیا وان دکهن،

وهکو دقئ حهیرانوکی دا هاتی، کچک دبیزیت:

های گوندینو، های گوندینو

هه ی (سا) ددهقی بابی وه ریتینو

ما کی ژ وه دیتیه

نهز و لاوکی خو ل دهفک رویشتیانو

ههوه بو دهی بابین من گوتینو

رؤژی سی جارا کرینه تهعن و چکی

ل ناف چاقیت من داینو (۱۷)

هنده جارا ده می کچک گومانا دبهت، کو هندهک

دی خوازن، یان هندهکان دقیت و ههژی دکهن، کچک

دی وان ئاگه هدار کهت بقی جقینی کو دزگریه

پسمامی خویه دبیزیت:

نی نهز گولم، یا ب بنیقه

تاین من یی خواربی، ب ئالین رینه

چ (سهی باب) دهست نههافیزنی

ژ پسمامی من بیقه

گهلهک جارا کچکی بی دلئ وی ددهنه شوی،

یان میتری وی ب دلئ وی نینه، نهک بی فهدی و

شهرم، یان ددلئ خودا گوتیه، بهلکو جقین ژی سهرا

گوتینه، کچک دبیزیت:

حهیران رهش و بهش...

یی لناف بیته حهیرانی تیرک و تهش

من ب سهر فی سهبابی نهبر، چ خیر و خواهش

گهلهک جارا کورک و کچک لیک بلند دبن، دی

تانا هافینه ئیک، وهکو دقئ حهیرانوکی دا:

حهیران هیقیه، هیقیه..

حهیران قهرهچه، موخل ب ملیقه

ههکه ته نهز نهفیم

ژ ههرسیکیته کهریقه

کورک بهرسفا وی ددهت و دبیزیت:

بهژنا ته زرافه، ژ همانا دانی

مه مکیته ته د خرن، ژ رتلیته بهرانی

خوزی من زانیبا،

کا راموسانیت ته خوشترن

یان بیته کهقنه کهر کورتانی

هنده جارا جقین دچنه هندهکین، نه تی و نهژی،

وهکو دقئ حهیرانوکی خوارئ دا دیار دبیت، شفانی

چ زهره نه گه هاندیه ههردوو نهفینداران، بهلی ب

سمبیلین وی قه دمینیت:

کورکو دینو، وهره مالا مه ب میقانی

نهزی بو ته فهکوژم، شهکی لگهل بهرانی

ههکه باب و براکیت من عهبدالهکا خودئ گوت،

چ لیقات، چ لی نههات؟!

نهز دی بیژم، گورگی خوار، لبهر سهبابی فی شفانی

0- جقین دسترانا شهقهرؤکان دا:

سترانا شهقهرؤکا، نهی سترانه، یاکول بهر

دهستار هيرانى را دهيته گوتن، نهفه سترانا كارى يه و ژ كهفنه سترانين كوردى يه، نهف سترانه ژى، ژ جفينا بى بار نهبويه، بهلى چونكى سترانين شهفه پوكا سترانين كهيف و خوشي نه، پر نهفين، دى بينين جفنين تيدا هاتين، دژوار و پر ستري و كين و كه رب نين، بهلكو د سفق و بى عينان، چونكى مهخسهدا سترانبىژى بقان جفينا شكهستنا كهسى نينه، نزمكرنا كهسى نينه، بهلى دهى سترانا وى پيدقى هندك جفنين سفق دبیت، وى ژى تى هلكيشاينه، وهكو د سترانا (عهلى) دا هاتى، دهى ديتى ميرى عهلى پيدقى جفينهكى يه دبىژيت:

عهلى رابه سوبهيه، جانى رابه سوبهيه
چهرخه چهرخا دهرگهيه، وهختى نفىژا تهيه

هاى رابه و رابه و رابه، هاى رابه و رابه و رابه
هاى رابه و رابه و رابه، كوپهك ميرى خرابه (۱۸)

د سترانا (پهروكى) دا، جفينا (حيزباب) هاتيه، نهف جفينه بوقه شكهستنى نههاتيه، بهلكو پتر بوقه نهفنى هاتيه، دياره نهفه نهوه، ياكو دبىژنى، (المح بما يشبه الذم)، چونكى دى سترانى دا مهخسهدا سترانبىژى جفين نين، كو بىژيته پهروكى، بهلى پا مه بقيت، يان نه، پهيفا (حيزباب) جفينه، دبىژيت:

هاى رابه رابه، پهروكى رابه

هاى رابه رابه، (حيزبابى) رابه

نهنيا پهروكى، تيتا شهرايه

نهنيا (حيزبابى) تيتا شهرايه

پشتى پهروكى ميسل خرابه

پشتى (حيزبابى) ميسل خرابه (۱۹)

د سترانا (مه دهوينه) دا جفينهكا سفق هاتيه، بهلى نزانم بوچى نهف جفينه بوقه گوندهكى ب تنى هاتيه؟ ههكه ژبه خوارنا دهوينى بيت، قيايا گوتبا ههى گوندا، چونكى ل هه مى گوندا دهوين خوارنهكا

خوش بويه، پاشى ما خوارنا دهوينى چ گونه تيدايه، كو ههژى جفينا بيت؟! دياره نهف جفينا سفق ههروبو سوحبهت و ياريا هاتيه، دور نينه نهف گونده ژى پتر ژ خهلكى دى دهوين خور بوينه، لهوا نافتى وى بتنى هاتيه، دور نينه د هندك تايين دى دا نافتى هندك گوندين دى ههبن، ههرو چهوا بيت قى سترانى ژى خو ژ جفينا بى بار نهكويه، دبىژيت:

گهفه پوكى چ دهى بابن

نهف سهى بابيه، چ د سهى بابن

دهوين تيت و ژ پيشه رادبن

دهوين تيت و ژ پيشه رادبن

مه دهوينه، مه دهوينه

ههروى دانا، مه دهوينه

تيت و شيف و فراينه

ههروى دانا مه دهوينه (۲۰)

دق سترانا دى دا، ياكو بوقه هيزك و شهفه پوكا بكار دهيت، پرى جفينه، ههروچنده كچك و كورك، (پسمام و دوتمام) ن، لى بى ل بهرئيك بوينه رهشه، ههللاى بابى وى، پتر دلى بى دى بئيشينيت:

- لئو پسمامو رهنك حورمهتو

پيكا ته ب باژيرى كهتو

كل و نهينك چوو قيامهتو

- لئو دوتهامى هير و گرى

نه سهكنه، ل دهر كه پرى

ههتا ساخى بهرنهگرى

• • •

- لئو پسمامو

هچى و مچى

مال ويرانو، هچى و مچى

رهها ستوى، لئو قورمچى

ههتا ساخى، نه زهوجى

• • •

- نەزى ھەرم وەلاتى ژوورى
ئىكى بگرم، جىرى و ھورى
پۆزى سى جار، دوتمام گوورى

• • •

- نەزى ھەرم، ناف لەوھندا
ئىكى بگرم، پشت كەبەندە
پۆزى ھەفت جار، پسمام خەربەندە (۲۱)

كافانىي (برمىزى) ھاي مەشكى
كافانىي (برمىزى) ھاي مەشكى
ماستى تەيى ل كەردىزى ھاي مەشكى
ماستى تەيى ل كەردىزى ھاي مەشكى
كانى روينى پايىزى ھاي مەشكى
كانى روينى پايىزى ھاي مەشكى

• • •

كافانىي (كەچەلى) ھاي مەشكى
كافانىي (كەچەلى) ھاي مەشكى
ماستى تەيى ل مەنجەلى ھاي مەشكى
ماستى تەيى ل مەنجەلى ھاي مەشكى
پەز ھاتۆ، چوو مەخەلى ھاي مەشكى
پەز ھاتۆ، چوو مەخەلى ھاي مەشكى (۲۲)

۶- جىين د سترانا مەشكىيانى دا:

مەخسەدا مە ب سترانا مەشكىيانى ئەو سترانه
ياكولبەر مەشكىيانى را دەپتە گوتن، بارا پتر ژنك
قى سترانى دىژىت، چونكى مەشكىيان ژ كارى وى
يى مالى يە، قى سترانى ئاوازي خويى تايپەت
ھەيە، ھەروەسا ھەلاش و دۆستورى خويى تايپەتى
ھەيە... چونكى ئەف سترانه، بخو دكىمن و
ھەلاشى ھەميا ژى نيزىكى ھەفن، ھەروەسا د
دوورن ژ كەرب و كينى و شەپ و مەرا، دى بينين
جىينىن تيدا ھاتين، د كىم و بى عىنادن.. يا ژ من
قە ئەف سترانه ژ چىكرنا خەسيانە، چونكى ئەو
كىم جىينىن تيدا ھاتين وەسا بۆ مە ديار دكەت، كو
ژ زاردەقى خەسى ھاتينە گوتن، بۆ نمونە بنيرە،
قى تايى سترانا مەشكىيانى، ياكو پەيھا (برمىزى)،
كەچەلى، نەزانى... ب ئاوايى جىينا بكار ئانين:

مەشكامە، نابيت نابيت ھاي مەشكى
مەشكامە، نابيت نابيت ھاي مەشكى
دەنگى مەشكى، خوش نابيت ھاي مەشكى
دەنگى مەشكى، خوش نابيت ھاي مەشكى
كافانى ژ خەو رانابيت ھاي مەشكى
كافانى ژ خەو رانابيت ھاي مەشكى
دەرى مەشكى قەنابيت ھاي مەشكى
دەرى مەشكى قەنابيت ھاي مەشكى

• • •

۷- جىين د سترانا زارۆكان دا:

ژ بچويكا زمان رەشتر نين، ھندى بيژى
جىينىن پيس و بى بەرسك دىژنە ئىك و دوو، چ
د ئىك و دوو ناھيلن، بەلى دگەل ھندى ژى د ئەزىز
و خوشەويستىن، مرۆقى بى بچووك داخوازا ژ
خودى دكەت دكەت، ھەقى گاڤا دەستين وى، ل
سەر ئەفرانن، داكو خودى بچويكەكى بدەتى..
دىژن چەند بچويكا بۆ خو يارى دكرن، پاشى
لىكەفتن و جىينىن پيس گوتنە ئىك، ژنكەكا بى
بچويك ژى، دوى وەختى دا گوھى خودا وان
زاروكان، چەوايى جىينا دىژنە ئىك، ئينا ژنكى
گوتى، خوزى من ژى كورەك ھەبا بلا بارا من ژى
دقان خەبەرا كەقتبا!!

چىكرنا جىينا ل نك بچووكان گەلەكا ب
ساناھى يە، ھەكە ئىكى گوت، (طيت طيت) بى دى
دى بيژتى، (من ب تەفە ريت)، تە ديتى رابىنە ئىك،
ھندە جارا تە ديتى، ئىكى گوتىھ ئىكى (ھش)، بى
دى ئىك و ئىك دى بيژتى، (تژى دەقى تە كش و

مش) یان ئیک دئی بیژیت: (صحن الدوار) یی دی،
هەر ل سەر وی کیش و سهروایی دئی بیژتی، (ته
کیری من خوار).

یان ب دزیقه تشته کی دئی داننه سەر سهری
ههفالی خوو بیژن، (ههچی تشته ک لسەر سهری،
ژنا کهری) هوسا مشه جقین دناف جیهانا وان دا
ههنه، بهلی تشتی مروقی د ههیرینیت، نهوه کو جقین
دناف سترانین بچوکان دا گهلهک و گهلهک دکیمن،
من نیزیکی سهه سترانین بچووان، تیکفه دان، کو
جقینا ژئی دهریخم، نهز نکاریم ژیلی فان ههردوو
سترانا پهیدا بکه:

۱- جوومه مالا خه لیلی

دلئ من جوو په نیری

نهو خه لیلی (ب چافه کی)

راهیلا من، ب گوپالی

۲- ناچم چه یخانی، ناچم چه یخانی

بهفر و بارانه، ناچم چه یخانی

سیاره ک تبت و سور و قه دینه

لاوکی من تیدا نائب عریفه

نای نای دوختوری هه می چافا

هه یلا عیسو، بی نامیسو

تو تو نو (۲۳)

ژیدهر و پهراویز:

- ۱- سترانیت داوهت و گوغه ندیت کوردان. چاپخانا الحوادث، بهغدا، ۱۹۸۶، ل ۷۵، حجی جعفر.
- ۲- هه مان ژیدهره بهری، ل ۱۲۷.
- ۳- هه مان ژیدهر، ل ۱۳۱.
- ۴- هه مان ژیدهر، ل ۲۰۵.
- ۵- هه مان ژیدهر، ل ۲۱۳.
- ۶- بۆ نمونه بنیره وان سترانین شهرا، بین کو د پرتووکا (سترانین کوچک و دیوان) دا هاتین، یان د پرتووکا زارگوتنا کوردایه تاریقی...).
- ۷- نهف پارچه مه ژ سترانا، (سمایلاغایی...) فهکر، یاکو ژ زاردهفی هیژا (که مال محمد محمد سلیم) هاتیه وهرگرتن، خه لکی نامیدی یه، نهو سهیدایه ل سیمیلی.
- ۸- دلۆک، چاپخانا (دار الجماهير للصحافة) بهغدا، ۱۹۸۷، د. رههبر ریزان ناماده کری یه.
- ۹- سترانین کوچک و دیوانا، بهغدا، ۱۹۸۶، مصطفی بامهرنی.
- ۱۰- سترانا زارگوتنا کوردایه تاریقی، بهغدا، ۱۹۷۷، شوکور مستهفا، نهوهر قادر، هینایه سهر رینفیسا نهفرۆ ل عیراقی، ل ۴۷.
- ۱۱- کوؤفارا کاروان، ژماره (۲۹) ساله ۱۹۸۵، ل ۱۵۶، عبدالفتاح علی یحیی.
- ۱۲- سترانیت کوچک و دیوانا، هه مان ژیدهر، ل ۲۶۵.
- ۱۳- هه مان ژیدهر، ل ۲۸۵.
- ۱۴- هه مان ژیدهر، ل ۲۸۶.
- ۱۵- نهف سترانه ژ زاردهفی، (عبدالله عمر) خه لکی گوندی شندوخایه، ژیی وی دگه هته (۴۰) ساله هاتیه وهرگرتن.
- ۱۶- هه مان ژیدهر...
- ۱۷- نهف ههیرانۆکه و بین دویف دا تین نهو ل چاپخانا نه مینداریه تیا رهوشه نیری و لاوان، میفانن.
- ۱۸- سترانین شهقه روکا، بهغدا، ۱۹۸۷، ل ۴۳، حجی جعفر.
- ۱۹- هه مان ژیدهره بهری.
- ۲۰- هه مان ژیدهر، ل ۷۵.
- ۲۱- هه مان ژیدهر ل ۱۵۴.
- ۲۲- نهف پارچه سترانه، ژ سترانه کا مهشکیانی هاتیه وهرگرتن، یاکو ژ زاردهفی (مه محمد) هاتیه وهرگرتن، ژیی وی دگه هته (۷۲) ساله، خه لکی گوندی (بهرچی) یه.
- ۲۳- نهف سترانین بچوکان، من ژ دهسته ته کا هیژا و بهرکه فتی بناقی (ستران و یارییت بچوکان) وهرگرتینه، نهو بهر هه فه بۆ چاپی.

www.heci-cefer.de.vu